

**Werkgroep ‘bovenbouw cultuur’ met
vertegenwoordiging uit de Algemene Raad
en de sectorraden Kunsten en Erfgoed en
Sociaal-Cultureel Werk
19 januari 2018**

Reflectie op het rapport ‘Aanbevelingen voor een vernetwerkte bovenbouw cultuur’

---

1. Inleiding

Vlaams minister Sven Gatz kondigde in zijn Beleidsnota Cultuur aan de rol van de bovenbouw te herdefiniëren. In voorbereiding daarop werd een studieopdracht toegekend aan Koen Vandyck en Yves Larock, die het rapport ‘Aanbevelingen voor een vernetwerkte bovenbouw cultuur’¹ afleverden.

De SARC reflecteerde over dit rapport tijdens een werkgroepvergadering op 15 januari 2018, waarbij leden van zowel de Algemene Raad, de Sectorraad Kunsten en Erfgoed als de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk aanwezig waren. Hij wenst volgende reflecties aan de minister over te maken; het betreft een anticiperende tekst, als reactie op het rapport en in aanloop naar het definitieve voorstel van de minister.

De SARC spreekt hier ook zijn wens en ambitie uit om nogmaals advies uit te brengen op het moment dat het definitieve standpunt van de minister over de hervorming van de bovenbouw op tafel ligt.

2. Algemene appreciatie

De SARC meent dat het rapport van Koen Vandyck en Yves Larock het resultaat is van een degelijke en waardevolle oefening, en als dusdanig een nuttige basis biedt voor verdere discussie.

Toch meent de SARC dat het verslag een aantal te beperkte of veralgemenende interpretaties bevat. De realiteit onderliggend aan de situatieschets en de conclusies is in vele gevallen toch complexer en genuanceerder dan voorgesteld. De leden van de werkgroep erkennen dat het dan ook geen sinecure is om het hele veld van de culturele bovenbouw in zulk een beperkt tijdsbestek te doorgronden. Gesprekken met de veldorganisaties of andere stakeholders over hun verwachtingen voor een vernieuwde bovenbouw zouden bijvoorbeeld een meerwaarde geweest zijn, maar kwamen nu niet aan bod.

---

¹ K. Vandyck, Y. Larock, *Aanbevelingen voor een vernetwerkte bovenbouw cultuur*, 30 november 2017.

3. Reflectie op de aanbevelingen

De SARC apprecieert dat het rapport tot tien aanbevelingen komt. Deze bieden concrete aanknopingspunten om het gesprek over de hervorming van de bovenbouw op een relatief gestructureerde manier te voeren. Hieronder volgen enkele reflecties bij de aanbevelingen waarover de werkgroep nog verheldering of bijsturing nodig acht.

Aanbeveling 2: Maak onderscheid tussen de verschillende soorten bovenbouwclusters en -organisaties.

In deze aanbeveling wordt de term ‘expertisenetwerk’ geïntroduceerd, evenals een indeling van de bovenbouw op basis van een rolverdeling. Daarnaast wordt gesteld dat ‘veldorganisaties’ – gericht op een bepaalde sector – geen deel uit maken van de bovenbouw.

De SARC wenst de bedoelde rollen uitgebreider en scherper omschreven te zien. In de tabel van de matching van rollen en actoren (p. 19) is bijvoorbeeld het onderscheid tussen sectoraal steunpunt en expertisenetwerk nu minimaal, wat het onderscheid tussen beide actoren vertroebelt. De onderzoekers wijzen er zelf op dat een meer fijnmazige rolverdeling mogelijk is, maar dat zij vrezen dat dit zou leiden tot een te rigide structurering. Het lijkt de SARC echter dat het veld van de culturele bovenbouw in deze oefening – en met zicht op de omzetting in de praktijk ervan – gebaat zou zijn bij een meer verdiepende uitwerking van de rollen per cluster, waardoor de complexiteit beter gevat kan worden. Enerzijds dienen de verschillen tussen sectorale steunpunten en expertisenetwerken verduidelijkt te worden en anderzijds moet ook het onderscheid tussen deze beiden en de belangenbehartigers scherper gemaakt worden aan de hand meer gedetailleerde rolomschrijvingen.

Het is positief dat het departement in de oefening wordt meegenomen, gezien de absolute nood aan overleg en afstemming met de andere spelers. De rol en taakstelling van het departement is evenwel onduidelijk geformuleerd in het rapport. De recente hervormingen binnen het departement en de ambities die hiermee gepaard gaan, maken de nood aan een heldere afbakening van taken en goede afspraken over samenwerking tussen alle actoren des te groter.

De beroepsverenigingen, amateurkunstenorganisaties en organisaties als het Circuscentrum worden als veldorganisaties beschouwd en maken vanuit die visie geen deel uit van de bovenbouw. De SARC meent dat dit grotendeels klopt, al wijst hij op het feit dat ook veldorganisaties bijkomende opdrachten of rollen (kunnen) vervullen: zo heeft het bv. Circuscentrum ook een rol aangaande de internationalisering. Deze organisaties en/of hun sectoren hebben tijd nodig om verder te groeien en te professionaliseren op de manier zoals ze dat vandaag al doen. Dat sluit niet uit dat zij in de toekomst, op een geschikt moment, desgevallend wel deel van de bovenbouw kunnen zijn.

De werkgroep wenst ook het belang te benadrukken van de juiste beleidsmatige en institutionele context die vertrouwen en collegialiteit versterkt. Er dient aandacht te zijn voor de volgende voorwaarden om tot een succesvolle constellatie van de bovenbouworganisaties te komen: heldere verdeling van verantwoordelijkheden, vlotte doorstroming van informatie en voldoende beschikbare middelen, competenties en expertise. Elk van deze elementen is van cruciaal belang voor het welslagen van het geheel.

Tot slot benadrukken de leden dat deze oefening heel erg beperkt blijft tot (een deel) van de *as is*-situatie. Mogelijke of reeds aangekondigde nieuwe bovenbouworganisaties, zoals een expertisecentrum vrijwilligerswerk, blijven nu al te veel uit het zicht, maar hebben uiteraard ook een rol in of invloed op de constellatie. Evenmin worden de rollen vermeld die door netwerken van erfgoedorganisaties in het kader van het nieuwe Cultureel Erfgoeddecreet zullen worden opgenomen terwijl ook zij een plaats moeten krijgen binnen de constellatie.

Aanbeveling 3: Richt een expertisenetwerk in voor lokaal en bovenlokaal cultureel werk

De leden zijn tevreden met het voorstel om een 'expertisenetwerk voor lokaal en bovenlokaal cultureel werk' op te zetten. Ze merken wel op dat in het voorontwerp van decreet betreffende de bovenlokale cultuurwerk in sprake is van een 'steunpunt' en herhalen hun vraag om klaarheid te scheppen in het gebruik van de terminologie en de concepten die er achter schuil gaan. De leden benadrukken wel dat de gekozen terminologie ook voldoende onderscheidend en verhelderend moet werken wat betreft de rollen van -sectorale- steunpunten enerzijds en -cross-sectorale/transversale/thematische- expertisenetwerken anderzijds.

Het rapport adviseert om voor deze nieuwe organisatie maximaal gebruik te maken van de kennis en ervaring bij spelers "zoals het Forum voor Amateurkunsten, VVC, Vlabr'accent, e.a., en in nauwe samenwerking met VVSG". De SARC voegt hieraan toe dat de expertise van middenveldorganisaties (bovenbouw én veldorganisaties) ook meegenomen moet worden en dat de diversiteit van de sectoren zijn vertaling moet vinden in de structuur én de werking van de nieuwe organisatie. Dit dient te gebeuren met oog voor een goed evenwicht tussen alle betrokken spelers. Daarnaast vraagt de SARC om vanaf dag één de samenwerking en afstemming met de sociaal-culturele, kunsten- en erfgoedsector te garanderen en in te bouwen.

Het expertisenetwerk/steunpunt voor lokaal en bovenlokaal cultureel werk moet uiterlijk op 1/1/2019 van start kunnen gaan zodoende de eerste aanvragen voor het nieuwe decreet te kunnen ondersteunen. Daarom adviseert de SARC om tegen 1/7/2018 duidelijkheid te hebben over structuur en organogram. Om dit proces vlot te laten verlopen adviseren de leden aan de minister om middelen te voorzien voor externe begeleiding.

Aanbeveling 4: Veranker de steunpuntrol voor amateurkunstenorganisaties bij hun respectievelijke sectorsteunpunt of fonds.

In hun rapport stellen de onderzoekers voor om de negen amateurkunstenorganisaties onder te brengen in een sectoraal steunpunt of fonds:

- Muziekmozaïek, Koor en Stem, Open Doek, Vlamo, Danspunt, Kunstwerkt en Poppunt bij *Kunstenpunt*
- Creatief Schrijven bij het *Vlaams Fonds der Letteren*
- Centrum voor Beeldexpressie bij *Kunstenpunt* of het *Vlaams Audiovisueel Fonds*

De SARC is van mening dat een aansluiting van een amateurkunstenorganisatie bij een sectoraal steunpunt of fonds enkel van toepassing kan zijn *indien* de noden en doelstellingen een goede match bieden. De leden zijn echter niet overtuigd dat het voorstel van de onderzoekers tegemoet komt aan deze voorwaarde en stellen voor dat de negen amateurkunstenorganisaties aansluiting vinden bij het

nieuwe expertisenetwerk/steunpunt voor lokaal en bovenlokaal cultureel werk. Zoals hierboven reeds vermeld moet deze nieuwe organisatie haar transversale opdracht uitvoeren met oog voor een evenwichtige benadering van de uiteenlopende sectoren (amateurkunsten, bibliotheken, cultuurcentra, ...) en nadrukkelijk de brug slaan naar de sociaal-culturele, kunsten- en erfgoedsector

Aanbeveling 5: Geef Poppunt een bijkomende opdracht voor talentontwikkeling en praktijkondersteuning van de niet-klassieke muziek

De term niet-klassieke muziek leidt vaak en terecht tot discussie, maar de SARC begrijpt dat hij in deze context wordt gehanteerd. De SARC adviseert om de term consequent te hanteren teneinde eventuele verwarring te vermijden. Zo lijkt het logischer om in het eerste punt onder deze aanbeveling de opsomming 'popmuziek, jazz, wereld- en folkmuziek' te vervangen door 'niet-klassieke muziek'.

De SARC is positief ten opzichte van deze aanbeveling. Poppunt zit op de kruising – of beter nog het continuüm – tussen professionele en amateurkunsten. De samenwerking met Kunstenpunt vereist goede afspraken over de verwachtingen, wat juist wordt onderlijnd in het derde element in de aanbeveling. De SARC zou het tweede punt van die aanbeveling echter willen herformuleren als volgt: 'Poppunt doet dit in nauwe samenwerking met de andere muziekorganisaties uit het amateurkunstenveld.' De leden achten het noodzakelijk dat hiervoor bijkomende middelen worden voorzien.

Aanbeveling 6: Belangenbehartigers wel/geen middelen toekennen: zorg voor een transparante regeling

De SARC meent dat belangenbehartigers een zeer nuttige, betekenisvolle taak opnemen. De werkgroep volgt dan ook de argumentatie in het rapport die de mogelijkheid bepleit om transparante ondersteuning, in verwijzing naar de argumentatie die in het eerdere advies van de sectorraad Sociaal-Cultureel Werk werd ontwikkeld.

Aanbeveling 7: Niet werken met één bovenbouwdecreet, maar werken met sectordecreten

Met de afbouw en uitholling van het decreet lokaal cultuurbeleid in het achterhoofd vraagt de SARC zich af of zich hier op langere termijn geen probleem zal stellen voor de organisaties die het lokaal cultuurbeleid ondersteunen vermits er voor hen geen of geen volwaardig sectordecreet meer zal zijn. De SARC acht het nodig en nuttig de steunpunten in de sectorale decreten te verankeren. Vandaag is dat bv. voor erfgoed nog niet het geval.

Aanbeveling 8: Voorzie een manier waarop bovenbouworganisaties in interactie gaan met het oog op samenwerking en afstemming

Het stimuleren en organiseren van de interactie zou in een eerste fase kunnen verzekerd worden door externe begeleiding, naar analogie met de opmerking over de externe begeleiding van het

nieuwe steunpunt onder aanbeveling 3. De SARC meent dat het departement deze rol in een later stadium kan opnemen, wanneer alles vorm heeft gekregen en de taken van alle actoren helder zijn.

Aanbeveling 9: Interne afstemming tussen Departement en Kunstenpunt over de taakverdeling van internationale kunstevenementen

De SARC meent dat deze aanbeveling ook verder moeten reiken dan enkel de specifieke kwestie van de internationale kunstenevenementen. Het is vanzelfsprekend dat er afstemming moet zijn tussen de verschillende actoren over wie welke opdrachten met bijbehorende middelen opneemt.

Namens de Werkgroep,
Luk Verschueren, algemeen voorzitter
Gaëtan Poelman, algemeen secretaris